

Zabrze 27 03 2019r

KONFERENCJA - DZIEDZICTWO GÓRNICTWA – WSÓŁCZESNE BOGACTWO GÓRNOŚLĄSKIEJ HISTORII

Wprowadzenie

Konferencja organizowana jest w celu poddania pod szeroką dyskusję określonych wstępnie przez Muzeum Górnictwa Węglowego **głównych kierunków działania** dla nowo powołanego OŚRODKA DOKUMENTACJI GÓRNICZEJ, który rozpoczął działalność w ramach MUZEUM GÓRNICTWA WĘGLOWEGO w Zabrzu.

Przyjętą Misją dla działalności Ośrodka jest:

ZABEZPIECZENIE WSZELKIEJ DOKUMENTACJI O WARTOŚCIACH HISTORYCZNYCH, NAUKOWYCH I TECHNOLOGICZNYCH ,DOTYCZĄCYCH POJEDYNCZYCH OBIEKTÓW JAK I ZESPOŁÓW PRZEMYSŁOWYCH I OSADNICZYCH POWSTAŁYCH W WYNIKU ROZWOJU GÓRNICTWA WĘGLA KAMIENNEGO JAK I JEGO OTOCZENIA NA OBSZARZE ŚLĄSKA I ZAGŁĘBIA W CIĄGU OSTATNICH 200 LAT.

Działalność Ośrodka będzie polegała na : **pozyskiwaniu , archiwizowaniu i zabezpieczaniu:**

- **obiektów i urządzeń, a w przypadku ich likwidacji, samych dokumentacji, dawnych technologii, technik wydobywania i wzbogacania węgla jako dziedzictwo techniki górniczej minionych dwóch wieków działalności przemysłu wydobywczego.**

- **dokumentacji zagospodarowania powierzchni zakładów kopalń węgla kamiennego, obiektów i terenów uzupełniających przemysł wydobywczy, tzw. infrastruktury celowej, obiektów i całych przykopalnianych zespołów osadniczych, architektury mieszkalnej, socjalnej i usługowej. Nie ulega wątpliwości, że były one wywołane działalnością górnictwa węglowego, i należy je zaliczyć do naszego dziedzictwa tak techniki jak i kultury regionu.**

Na przeprowadzonym w listopadzie 2018 roku Panelu dyskusyjnym , **w obecności przedstawicieli środowisk związanych z wszelkimi dyscyplinami życia, które kształtowały ROZWÓJ GÓRNICTWA WĘGLOWEGO I JEGO OTOCZENIA na Śląsku lub je studiują i dokumentują, przedstawiono propozycje** określające kierunki działalności przewidziane dla pozyskiwania i archiwizowania danych w postaci fragmentów lub odzyskanych pełnych dokumentacji **jako dokumentów o znaczeniu historycznym świadczących o spuściźnie minionych wieków, skali, tempie, skutkach pozytywnych i negatywnych rozwoju regionu, wynikających z działalności górnictwa na naszym terenie w okresie dwóch ostatnich stuleci.**

Obszar działań z którego przewiduje się pozyskiwanie, identyfikowanie, zabezpieczanie i archiwizowanie dokumentacji, który w dalszej kolejności miał by świadczyć o ogromnym dziedzictwie przemysłowym GÓRNICTWA . **Może to stanowić podstawę dla prowadzenia badań naukowych lub być materiałem bazowym dla wszelkiej publicystyki historycznej w tym zakresie oczekiwanej przez społeczeństwo.**

W obszarze tym wstępnie wydzieliłiśmy **3 kategorie:**

- 1 GÓRNICTWO – TECHNIKA , TECHNOLOGIA
- 2 GÓRNICTWO- OTOCZENIE / architektura i urbanistyka zespołów przemysłowych, zespołów osadniczych w ich otoczeniu, osiedla górnicze /,
- 3 GÓRNICTWO – KULTURA I DZIEDZICTWO NARODOWE / materialne i niematerialne/.

Zdajemy sobie sprawę z tego , że **skala przedsięwzięcia jest olbrzymia** .Aby sobie wyobrazić z czym się mierzymy pomocnym jest podanie pewnych określeń czasowo - przestrzennych, które w przybliżeniu dają pogląd o rozmiarach procesu, który kształtował nasz region przeszło 200 lat.

Pierwsze kopalnie, w tym Królewska nazwana później LUIZA, na terenie której organizujemy konferencje **wydobywały w 1795 roku ok 4 tys. ton węgla kamiennego /rok** .Ta sama kopalnia w 1898 roku, a więc po upływie prawie 100 lat, wydobyla 3,3 mln ton zatrudniając już 8,5 tys. górników. Dalszy rozwój górnictwa węgla kamiennego spowodował, że po dalszych 80 latach, z /wszystkich pracujących/ 65-ciu kopalń wydobyto ok 200 mln ton w jednym roku. Przed rozpoczęciem głębokiej restrukturyzacji tej branży w 1990 roku kopalnie zatrudniały ponad 400 tys. pracowników / dla przykładu dzisiaj wydobyte sięga ok. 60 mln ton a zatrudnienie wynosi ok 70 tys./

Naukowcy już około 25 lat temu oszacowali, że z niecki górnośląskiej wydobyto urobek o kubaturze sześcianu o boku ponad 3 km. Można więc sobie wyobrazić skalę minionych działań górniczych „dziury w ziemi” i jej skutki z którymi borykamy się obecnie i będziemy musieli je usuwać przez kilka następnych pokoleń. Warto w tym miejscu przykładowo wspomnieć, że powierzchnia terenu samego centrum aglomeracji śląskiej - miasta Katowic , średnio obniżyła się o 17 metrów na wskutek wybrania pod nim 1,110 mld ton urobku. **Jednym z licznych przykładów skali problemów z którymi borykano się była konieczność wykonania a raczej na nowo uformowania obwałowań koryt wielu rzek w Niece Górnośląskiej, dla utrzymania dotychczasowego ich przebiegu i naturalnego działu wód. Były one usypywane na wysokość kilku do kilkunastu metrów** ponad poziom obniżonego terenu, na wskutek prowadzonej eksploatacji, dla uniknięcia zalewisk podtopień i innych negatywnych skutków z tym związanych.

Zanim osiągnięto wspomniane wydobyte ton węgla, jako wynik wyeksploatowanych kubatur jego pokładów, charakteryzujących rozmach górnictwa podziemnego węgla kamiennego na Górnym Śląsku i w Zagłębiu, branża ta podczas swojego rozwoju przez 200 lat musiała **przebrodź olbrzymi rozwój techniczno- technologiczny i organizacyjny**. Prześledzenie tego procesu i jego udokumentowanie z możliwie dużą dokładnością, z uwagi na zaszczości i dotychczas obserwowany powszechny brak właściwego zainteresowania, prawdopodobnie już dzisiaj w całości jest niemożliwe . Głównie nie sprzyja temu biegnący od 29 lat dynamiczny, nie mający sobie równych w Europie jak i na świecie, proces restrukturyzacji kopalń, polegający głównie na likwidacji nierentownych pól , obszarów i całych kopalń co powoduje , że od podjętych przez kolejne rządy decyzji o likwidacji kopalni do momentu rozpoczęcia zasypywania jej szybów, często nie mijał rok .W rzeczywistości , w sytuacji, gdzie priorytetem jest egzekwowana techniczna, a de facto fizyczna likwidacja kopalni, a czas likwidacji musi być ściśle przestrzegany i jest uzależniony od harmonogramów finansowania tego procesu , **mało jest miejsca na profesjonalne działania w kierunku selektywnego ratowania całych zespołów i obiektów dziedzictwa technicznego oraz zabezpieczanie ich w przypadku stwierdzenia ich znaczących wartości historycznych tak w wymiarze fizycznym jak i samej dokumentacji obiektu. Jednoznacznie można stwierdzić, że mają**

one dużą wartość jako świadectwo skali przeobrażeń i zmian w rozwoju szeroko rozumianego podziemnego górnictwa węgla kamiennego w naszym regionie.

W takiej sytuacji uważamy, że powstanie Ośrodka Dokumentacji Górniczej przy Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze, może przynajmniej częściowo **wspólnie z innymi ośrodkami** o podobnym charakterze działań, w skuteczny sposób zapobiec procesowi niszczenia dorobku technicznego, intelektualnego i kulturowego liczącego się ówczesnie w Europie i na Świecie, jako świadectw ludzkich dokonań w obszarze techniki i technologii górniczych, architektury i budownictwa przemysłowego jak i towarzyszących górnictwu zespołów osadniczych, a także życia kulturalnego ludności Śląska i Zagłębia w ostatnich 200 latach.

Włodzimierz Regulski

Główny Specjalista

Muzeum Górnictwa Węglowego